

Wyzwania edukacji formalnej na Dolnym Śląsku w przededniu reformy „Kompas Jutra”

Wrocław 2026

Charakterystyka badania

Lata 2024–2025 stanowią okres przejściowy pomiędzy dotychczasowym modelem funkcjonowania szkoły a zapowiadaną reformą systemową „Kompas Jutra”. W tym czasie na Dolnym Śląsku nastąpiła kumulacja problemów strukturalnych, które nie mogą być skutecznie rozwiązane wyłącznie na poziomie pojedynczych szkół. Celem niniejszego streszczenia jest:

- syntetyczne przedstawienie kluczowych wyzwań regionalnych,
- zderzenie ich z kierunkiem reformy „Kompas Jutra”,

sformułowanie możliwych do wdrożenia rekomendacji na poziomie systemowym, regionalnym oraz jednostek samorządu terytorialnego (JST), ośrodków doskonalenia nauczycieli (ODN).

Cel i problem badawczy

Dokument nie ma charakteru akademickiego – jest próbą zidentyfikowania wyzwań w edukacji formalnej, z którymi Dolny Śląsk zmierzy się w najbliższym czasie i zaproponowania rozwiązań.

Metodyka i główne wnioski

Opracowanie powstało w oparciu o analizę danych zastanych (desk research), obejmującą m.in. dane egzaminacyjne CKE i OKE (E8), badania międzynarodowe (PISA, TALIS), analizy IBE, NIK, badania regionalne WZK (Barometr Aspiracji Młodzieży, potrzeby rozwojowe kadr), dane SIO, GUS, WUP. Nie prowadzono badań pierwotnych – celem była diagnoza systemowa i regionalna, a nie ewaluacja pojedynczych interwencji, odbiorca powinien uzyskać całościowy przegląd wyzwań edukacji formalnej na Dolnym Śląsku w przededniu reformy „Kompas Jutra”.

Kluczowe wyzwania regionalne

Przeciążona szkoła w okresie przejściowym

Szkoły funkcjonują w stanie chronicznego przeciążenia – **organizacyjnego, kadrowego i funkcjonalnego**. Zakres zadań przypisywanych szkole systematycznie się rozszerza (**dobrostan, kryzysy psychiczne, migracje, bezpieczeństwo**), bez proporcjonalnego wzmocnienia zasobów. Nauczyciel przedmiotu staje w jednym zespole klasowym przed koniecznością mierzenia się w jednym momencie z problemami: część uczniów z Ukrainy nie rozumie języka edukacji, dziewczynka po dwóch próbach samobójczych nie wraca z toalety 10 minut, nad uczniem z autyzmem trzeba stać i mu palcem wskazywać ćwiczenie, które jest aktualnie wykonywane w książce ćwiczeń (której 30% uczniów do stycznia jej „jeszcze” nie kupiło), uczniowie w ostatnich ławkach zamiast zajmować się lekcją, grają na telefonach ... Reforma zakłada większy nacisk na kompetencje, sprawczość i dobrostan ucznia, ale też jego aktywność poznawczą. **Bez zmniejszenia przeciążenia instytucjonalnego szkoły istnieje ryzyko, że reforma pozostanie deklaratywna.**

Wniosek:

Szkoła nie może być jednocześnie instytucją dydaktyczną, terapeutyczną i kompensacyjną bez redefinicji granic odpowiedzialności i działań wspierających. Konieczne są decyzje systemowe,

zdejmujące z nauczycieli konieczność podejmowania indywidualnych decyzji i ponoszenia za nie odpowiedzialności, prozaiczny problem możliwości puszczenia ucznia do toalety pozostaje od lat nierozwiązany (prawo mówi: nie, fizjologia: tak).

Kryzys kadrowy nauczycieli jako bariera reformy

Na Dolnym Śląsku ponad **40% nauczycieli to osoby 50+**, dodatkowo występują **silne deficyty** kadrowe (zwłaszcza nauczycieli matematyki, języków obcych, psychologów, pedagogów specjalnych, nauczycieli zawodu), a dobrostan zawodowy nauczycieli jest niski, mimo relatywnie wysokiej satysfakcji „misyjnej”. „Kompas Jutra” wymaga nauczyciela **refleksyjnego, pracującego metodami np. kooperatywnego uczenia się** (np. suwak, jigsaw, tempo duet, rynecek, partner check ...), nauczyciela nastawionego na rozwój (koncepcja prof. Carol Dweck), wzmacniającego poczucie skuteczności własnej uczniów, a więc i mającego takie poczucie. Tymczasem system opiera się na **retencji** dzięki **nadwysiłkowi** (w wybranych szkołach nauczyciele realizują ponad 40 godzin dydaktycznych tygodniowo), a nie na stabilnych warunkach pracy.

Wniosek

Bez regionalnej polityki kadrowej reforma nie ma zaplecza wdrożeniowego w postaci kadr.

Matematyka jako wąskie gardło rozwojowe regionu

Optymizmem nie napawają też wyniki egzaminów zewnętrznych, w szczególności **E8 z matematyki, który wypada poniżej średniej krajowej**, notuje nadreprezentację uczniów w staninach 1–3 oraz silne zróżnicowanie terytorialne. Matematyka jest kompetencją fundamentalną w „Profilu absolwenta i absolwentki szkoły podstawowej”, warunkującą powodzenie w dalszej edukacji, a także adaptacji na rynku pracy.

Wniosek

Bez inwestycji w matematykę „Profil absolwenta i absolwentki szkoły podstawowej” pozostanie niespójny z realnymi kompetencjami uczniów.

Deklaracje wysokich kompetencji versus wyniki nauczania

Regionalne badania (WZK) pokazują wysoką samoocenę kompetencji nauczycieli (w tym dydaktycznych i merytorycznych) i jednocześnie niezadowalające wyniki uczniów, czego przykładem jest matematyka.

„Kompas Jutra” zakłada uczenie się oparte na danych i wykorzystanie informacji zwrotnej do wsparcia uczniów w uczeniu się.

Wniosek:

Doskonalenie nauczycieli musi przejść od modelu **uczestnictwa** do modelu **efektu**, warto byłoby sprawdzać skuteczność szkoleń na 4 płaszczyznach: a) zadowolenie uczestnika, b) nabyta wiedza i kompetencje, c) zmiana sposobu pracy z uczniami, d) efekty nauczania po transferze treści szkolenia do praktyki szkolnej.

Zdrowie psychiczne uczniów – granice odpowiedzialności szkoły

Szkoła stała się pierwszą linią reagowania na kryzysy psychiczne, bez wystarczających zasobów i koordynacji z systemem ochrony zdrowia. Nauczyciele uczestniczą w szkoleniach dotyczących stabilizacji emocjonalnej ucznia w sytuacjach takich jak próba samobójcza, samookaleczenia, trudności z tożsamością płciową i mimo że często brakuje im kompetencji zastępują rodziców i innych wykwalifikowanych specjalistów, stając się powiernikami, terapeutami, ratownikami, nierzadko kosztem swojego dobrostanu i czasu. Dobrostan ucznia jest jednym z filarów reformy, ale nie powinien być realizowany kosztem funkcji dydaktycznej szkoły i dobrostanu nauczycieli.

Wniosek:

Konieczna jest **regionalna architektura wsparcia w kryzysie psychicznym**, a nie przerzucanie odpowiedzialności na szkoły, która owszem wiele widzi, ale nie ma narzędzi, by rozwiązywać tak złożone problemy.

Kryzys migracyjny na Dolnym Śląsku – wyzwanie systemowe dla edukacji formalnej

Napływ uczniów z doświadczeniem migracyjnym, w szczególności uczniów z Ukrainy, stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań stojących przed edukacją formalną na Dolnym Śląsku w latach 2022–2025. Województwo dolnośląskie należy do regionów o relatywnie najwyższym udziale uczniów cudzoziemskich w populacji szkolnej, przy czym zjawisko to cechuje się silnym zróżnicowaniem terytorialnym. W skali regionu uczniowie z Ukrainy koncentrują się przede wszystkim w większych ośrodkach miejskich oraz ich strefach funkcjonalnych, jednak istotna ich liczba uczęszcza również do szkół w mniejszych miastach i gminach, które często dysponują ograniczonym zapleczem kadrowym i organizacyjnym. Powoduje to nierównomierne obciążenie szkół oraz znaczące różnice w warunkach integracji edukacyjnej.

Wniosek

Kryzys migracyjny na Dolnym Śląsku nie ma charakteru krótkotrwałego. Coraz więcej danych wskazuje, że znaczna część uczniów z doświadczeniem migracyjnym pozostanie w polskim systemie edukacji w perspektywie średnio- i długoterminowej. Oznacza to konieczność odejścia od logiki działań doraźnych na rzecz systemowych rozwiązań integracyjnych.

Kluczowe wnioski

1. Problemy edukacji na Dolnym Śląsku mają **charakter systemowy**, nie incydentalny.
2. Reforma „Kompas Jutra” **nie rozwiąże ich automatycznie**, jeśli nie zostanie powiązana z działaniami regionalnymi.
3. **Największe ryzyka dotyczą kadr nauczycielskich, matematyki jako kompetencji fundamentalnej, przeciążenia szkół zadaniami pozadydaktycznymi, dobrostanu uczniów, braku mechanizmów „od danych do decyzji”.**

Rekomendacje

Rekomendacje systemowe

Powiązanie reformy programowej z realnymi warunkami pracy szkół

Skuteczne wdrożenie reformy „Kompas Jutra” wymagałoby ścisłego powiązania jej założeń programowych z rzeczywistymi warunkami funkcjonowania szkół. Analiza lat 2024–2025 wskazuje na narastającą rozbieżność pomiędzy deklarowanymi celami reformy – takimi jak rozwój kompetencji fundamentalnych, przekrojowych, sprawczości, dbanie o dobrostan uczniów czy większa autonomia nauczycieli – a faktycznymi możliwościami ich realizacji w warunkach przeciążenia organizacyjnego, deficytów kadrowych oraz rosnących obowiązków pozadydaktycznych. Na poziomie systemowym każda zmiana programowa powinna być projektowana i wdrażana równolegle z analizą jej skutków organizacyjnych, kadrowych i czasowych. Oznacza to konieczność odejścia od modelu reformy opartej wyłącznie na zmianach w podstawach programowych na rzecz podejścia całościowego, uwzględniającego realne obciążenie nauczycieli i dyrektorów szkół.

W praktyce wymaga to:

- ✓ wprowadzenia mechanizmów testowania wykonalności reform (pilotáže, wprowadzanie zmian małymi krokami/ fazami),
- ✓ zapewnienia adekwatnych zasobów wdrożeniowych (czas, wsparcie metodyczne, stabilność kadrowa),
- ✓ ograniczenia liczby równoległych inicjatyw regulacyjnych, które kumulują się na poziomie szkoły.

Bez takiego podejścia istnieje wysokie ryzyko, że reforma pozostanie zbiorem spójnych deklaracji, lecz nie przełoży się na trwałą zmianę praktyki edukacyjnej.

Największym zagrożeniem dla powodzenia reformy „Kompas Jutra” jest bardzo krótki czas na jej przygotowanie, brak przygotowanych do jej wdrożenia kadr oraz zdaje się, że niedoszacowanie jej kosztów, co uniemożliwi prawdopodobnie stworzenie nauczycielom warunków pracy do kształtowania kompetencji (np. małe grupy, wyposażone pracownie, laboratoria ...).

Wzmocnienie roli danych edukacyjnych w polityce publicznej

Dane edukacyjne, w tym wyniki egzaminu ósmoklasisty, stanowią obecnie jedno z najważniejszych, a jednocześnie niedostatecznie wykorzystywanych narzędzi kształtowania polityki oświatowej, np. w dominującym dyskursie E8 pełni przede wszystkim funkcję selekcyjną i rankingową, co ogranicza jego potencjał diagnostyczny i strategiczny.

Zasadne byłoby **systemowe wzmocnienie roli danych edukacyjnych** jako podstawy podejmowania decyzji publicznych poprzez:

- ✓ traktowanie wyników egzaminów zewnętrznych jako wskaźników kondycji systemu edukacji, a nie wyłącznie efektywności pojedynczych szkół,
- ✓ analizę danych w ujęciu terytorialnym i społecznym, umożliwiającą identyfikację obszarów wymagających interwencji,

- ✓ powiązanie danych egzaminacyjnych z innymi źródłami informacji (badania aspiracji uczniów, dane demograficzne, kadrowe, gospodarcze).

Takie podejście pozwala na projektowanie działań naprawczych i rozwojowych opartych na faktach, a nie na doraźnych ocenach czy presji opinii publicznej. W perspektywie reformy „Kompas Jutra” dane edukacyjne powinny stać się jednym z kluczowych narzędzi monitorowania skuteczności wdrażanych zmian.

Wyraźne rozdzielenie ról systemu edukacji i systemu ochrony zdrowia psychicznego

Narastający kryzys zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży ujawnił poważne napięcia pomiędzy zakresem odpowiedzialności szkoły a możliwościami systemu ochrony zdrowia.

W praktyce szkoły coraz częściej przejmują funkcje interwencyjne i opiekuńcze, do których nie są w pełni przygotowane organizacyjnie ani kompetencyjnie.

Rekomenduje się **jednoznaczne rozdzielenie ról pomiędzy systemem edukacji a systemem ochrony zdrowia psychicznego, przy jednoczesnym rozwijaniu mechanizmów współpracy między nimi**. Szkoła powinna pełnić funkcję wczesnego rozpoznawania trudności oraz wspierania uczniów w codziennym funkcjonowaniu edukacyjnym, natomiast specjalistyczna diagnoza i terapia powinny pozostać domeną systemu ochrony zdrowia i wyspecjalizowanych instytucji.

Na poziomie systemowym wymaga to:

- ✓ jasnego określenia zakresu odpowiedzialności poszczególnych instytucji,
- ✓ wzmocnienia dostępności specjalistycznego wsparcia poza szkołą,
- ✓ stworzenia szybkiej ścieżki pomocy koordynowanej;
- ✓ ograniczenia przerzucania odpowiedzialności na nauczycieli i dyrektorów szkół.

Tylko takie podejście umożliwi jednoczesną ochronę dobrostanu uczniów oraz zachowanie zdolności szkoły do realizacji jej podstawowej misji dydaktycznej w ramach reformy „Kompas Jutra”.

Opracowanie spójnej polityki w odpowiedzi na migracje

Obecność uczniów z doświadczeniem migracyjnym w szkołach wpływa na kilka kluczowych obszarów funkcjonowania edukacji formalnej. Bariera językowa utrudnia pełne uczestnictwo uczniów w procesie dydaktycznym, szczególnie w nauczaniu przedmiotowym, co zwiększa ryzyko trwałych zaległości edukacyjnych. Uczniowie migracyjni często funkcjonują w warunkach obciążenia psychicznego związanego z doświadczeniem wojny, migracji i niepewności bytowej, co wymaga wsparcia wykraczającego poza standardowe działania szkoły. Jednocześnie dostęp do specjalistów (psychologów, pedagogów specjalnych, terapeutów) jest nierównomierny i niewystarczający w stosunku do potrzeb. Kryzys migracyjny nakłada się na istniejące już problemy systemowe: deficyty kadrowe, przeciążenie nauczycieli oraz nierówności terytorialne. W efekcie integracja uczniów z doświadczeniem migracyjnym odbywa się często kosztem zwiększonego obciążenia szkół i nauczycieli, co może wpływać na jakość kształcenia całej populacji uczniów.

W kontekście reformy „Kompas Jutra” brak systemowego podejścia do edukacji uczniów migracyjnych stanowi istotne ryzyko. „Profil absolwenta i absolwentki” , zakładający rozwój kompetencji

społecznych, językowych i obywatelskich, nie może być skutecznie realizowany bez stabilnych warunków integracji edukacyjnej. Na poziomie systemowym rekomenduje się:

- ✓ opracowanie długofalowej strategii edukacji uczniów z doświadczeniem migracyjnym, uwzględniającej ich trwałą obecność w systemie edukacji;
- ✓ zapewnienie stabilnego finansowania działań integracyjnych (język polski jako język edukacji szkolnej, asystenci międzykulturowi, wsparcie psychologiczne);
- ✓ jasne określenie standardów organizacji kształcenia uczniów migracyjnych, tak aby ograniczyć zróżnicowanie jakościowe pomiędzy regionami i JST;
- ✓ powiązanie polityki migracyjnej, edukacyjnej i zdrowotnej w obszarze dzieci i młodzieży.

Regionalna polityka kadrowa w oświacie

ednym z kluczowych ograniczeń skutecznego wdrażania reformy „Kompas Jutra” na poziomie lokalnym jest brak długofalowej, spójnej polityki kadrowej w oświacie. Dotychczasowe działania JST w tym obszarze mają w przeważającej mierze charakter reaktywny i doraźny, skoncentrowany na bieżącym uzupełnianiu braków kadrowych, a nie na zarządzaniu zasobami w perspektywie strategicznej. Rekomenduje się, aby JST – we współpracy z organami prowadzącymi i instytucjami regionalnymi – opracowały regionalne i subregionalne programy polityki kadrowej, obejmujące w szczególności:

- ✓ **programy zachęt dla nauczycieli specjalności deficytowych** takie jak np. dodatki motywacyjne, wsparcie mieszkaniowe, dopłaty do dojazdów lub granty rozwojowe powiązane z pracą w szkołach o największych potrzebach;
- ✓ **planowanie sukcesji kadrowej w perspektywie 5–10 lat**, oparte na danych demograficznych (wiek nauczycieli, struktura zatrudnienia), umożliwiające wcześniejsze identyfikowanie ryzyk związanych z odejściami z zawodu oraz projektowanie ścieżek wejścia do zawodu dla młodszych kadr.

Tak rozumiana polityka kadrowa powinna być traktowana jako element regionalnej polityki rozwoju, a nie wyłącznie jako zadanie administracyjne sektora oświaty.

Matematyka jako priorytet strategiczny polityki edukacyjnej regionu

Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty oraz danych regionalnych jednoznacznie wskazuje, że **matematyka stanowi na Dolnym Śląsku obszar krytyczny** z punktu widzenia wyrównywania szans edukacyjnych oraz długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Rekomenduje się, aby JST uznały rozwój kompetencji matematycznych za priorytet strategiczny, realizowany poprzez:

- ✓ **celowane wsparcie szkół o najniższych wynikach egzaminacyjnych**, w szczególności poprzez dodatkowe środki na zajęcia wyrównawcze, wsparcie metodyczne nauczycieli oraz stabilizację kadrową w tych placówkach;

- ✓ **traktowanie inwestycji w matematykę jako inwestycji rozwojowej**, a nie kosztu bieżącego, poprzez powiązanie działań edukacyjnych z regionalnymi strategiami rynku pracy, innowacyjności i rozwoju kompetencji przyszłości.

Takie podejście umożliwia przesunięcie debaty o wynikach egzaminacyjnych z poziomu „problemów szkół” na poziom odpowiedzialności publicznej za kapitał ludzki regionu.

Zintegrowane wsparcie zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży

Rosnąca skala problemów zdrowia psychicznego uczniów wymaga odejścia od modelu, w którym szkoła pełni rolę jedynej lub głównego podmiotu reagującego na kryzysy.

Rekomenduje się **rozwijanie zintegrowanych sieci wsparcia**, obejmujących szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, system ochrony zdrowia, jednostki samorządu terytorialnego oraz służby społeczne. Celem takich sieci powinno być:

- ✓ przesunięcie akcentu z działań wyłącznie interwencyjnych na profilaktykę i wczesne wsparcie,
- ✓ jasne określenie ról i odpowiedzialności poszczególnych instytucji,
- ✓ **stworzenie szybkiej ścieżki reagowania (coś na kształt karty DILO w onkologii), na kryzys ucznia, koordynowanej przez pracownika z wyznaczonych instytucji, (szkoła rozpoznaje problem, zgłasza i uczeń jest zaopiekowany),**
- ✓ ograniczenie przeciążenia szkół zadaniami wykraczającymi poza ich podstawową funkcję dydaktyczną.

Decyzje edukacyjne oparte na danych

JST dysponują coraz większym zasobem danych edukacyjnych (wyniki E8, dane SIO, analizy WZK, inne), które jednak nie zawsze są systematycznie wykorzystywane w procesach decyzyjnych.

Rekomenduje się:

- ✓ włączenie danych edukacyjnych do stałego cyklu planowania polityk lokalnych i regionalnych,
- ✓ traktowanie wyników egzaminacyjnych i badań aspiracji nie jako narzędzi oceny szkół, lecz jako wskaźników skuteczności polityk publicznych,
- ✓ **rozwijanie kompetencji analitycznych po stronie JST we współpracy z instytucjami regionalnymi.**

Regionalna polityka migracyjna

Analiza sytuacji na Dolnym Śląsku prowadzi do kilku kluczowych wniosków: kryzys migracyjny ma charakter trwały, a nie incydentalny; szkoły pełnią rolę pierwszego i często jedynej miejsca integracji, bez adekwatnych zasobów. Brak spójnych rozwiązań systemowych grozi pogłębianiem nierówności edukacyjnych; **skuteczna integracja uczniów migracyjnych wymaga współpracy wielu sektorów**, a nie wyłącznie działań oświatowych. **Na poziomie regionalnym kluczowe jest wzmocnienie koordynacyjnej roli województwa.** Rekomenduje się:

- ✓ **rozwój regionalnych programów wsparcia integracji edukacyjnej uczniów migracyjnych opartych na danych o skali i rozmieszczeniu zjawiska;**

- ✓ **tworzenie regionalnych centrów integracji** cudzoziemców na wzór np. Brna (Czechy), osoby z doświadczeniem migracji w jednym budynku mogą uzyskać informacje i pomoc w zakresie zdobycia miejsca zamieszkania, ubiegania się o pracę (w tym pomoc w napisaniu CV), uczestniczyć w kursie językowym, **uzyskać poradę w zakresie edukacji dzieci** (np. wybór szkoły), uczestniczyć w spotkaniach integracyjnych, uzyskać wsparcie psychologiczne dla siebie i rodziny,
- ✓ **rozwój regionalnych programów wsparcia integracji edukacyjnej uczniów migracyjnych opartych na danych o skali i rozmieszczeniu zjawiska;**
- ✓ tworzenie **regionalnych sieci współpracy szkół, ODN, PPP i instytucji wsparcia**, w tym fundacji w zakresie pracy z uczniami migracyjnymi, np. pod egidą regionalnych centrów integracji,
- ✓ **inwestowanie w rozwój kompetencji nauczycieli w zakresie pracy w klasach wielokulturowych i zróżnicowanych językowo;**
- ✓ systematyczne monitorowanie wpływu migracji na wyniki edukacyjne i dobrostan uczniów w regionie.

Rekomendacje dla ośrodków doskonalenia nauczycieli

Model doskonalenia „od danych do efektu”

Reforma „Kompas Jutra” wymaga zasadniczej zmiany logiki funkcjonowania systemu doskonalenia nauczycieli. Dotychczas dominujący model, oparty na liczbie szkoleń i uczestników, nie gwarantuje realnego wpływu na jakość nauczania. Rekomenduje się wdrożenie modelu doskonalenia:

- ✓ powiązanego z danymi o efektach uczenia się uczniów (np. wyniki E8, diagnozy wewnętrzne),
- ✓ **zakładającego monitorowanie wdrożeń w praktyce szkolnej, a nie wyłącznie udziału w szkoleniach.**

Oznacza to przesunięcie akcentu z „oferty szkoleniowej” na proces zmiany dydaktycznej, obejmujący szkolenie, wdrożenie, refleksję i ewaluację efektów.

Priorytet: matematyka i praca z klasą zróżnicowaną

W świetle danych regionalnych ODN powinny skoncentrować znaczącą część swojej oferty na obszarach o najwyższym ryzyku edukacyjnym. Rekomenduje się:

- ✓ rozwój **programów doskonalenia skoncentrowanych na praktycznych narzędziach dydaktycznych w nauczaniu matematyki**, w tym pracy na błędzie, diagnozie luk kompetencyjnych i pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach;
- ✓ **upowszechnianiu dydaktyk wpisujących się w paradygmat konstruktywistyczny** w nauczaniu matematyki i innych przedmiotów;
- ✓ doskonaleniu kompetencji nauczycieli w zakresie pracy z klasami zróżnicowanymi, np. językowo.

Wsparcie nauczycieli w zmianie roli zawodowej

„Kompas Jutra” zakłada odejście od modelu nauczyciela jako wyłącznie realizatora podstawy programowej na rzecz roli projektanta środowisk i procesu uczenia się uczniów.

ODN powinny aktywnie wspierać tę zmianę poprzez:

- ✓ rozwijanie kompetencji w zakresie planowania procesów uczenia się, oceniania kształtującego i pracy projektowej,
- ✓ doskonalenia kompetencji metodycznych nauczycieli,
- ✓ wzmacnianie refleksyjności zawodowej nauczycieli,
- ✓ budowanie spójności pomiędzy założeniami reformy a **codzienną praktyką szkolną**.

Oferta ODNów powinna być tak konstruowana, by nauczyciele mieli szansę wziąć w niej udział i by była rationally dopasowana do potrzeb (porównaj Raport i rekomendacje z Badania Diagnoza potrzeb rozwojowych ..., WZK,2025)

Długofalowe wsparcie w pracy z uczniem z doświadczeniem migracji

W warunkach nasilonej obecności uczniów z doświadczeniem migracyjnym tradycyjny

model doskonalenia nauczycieli, oparty na jednorazowych szkoleniach tematycznych, okazuje się niewystarczający. Nauczyciele potrzebują przede wszystkim długofalowego wsparcia w codziennej praktyce pracy z klasą zróżnicowaną językowo, kulturowo i edukacyjnie.

Rekomenduje się, aby ODNy:

- ✓ projektowały **działania rozwojowe w formie cykli wdrożeniowych, łączących szkolenie, wsparcie w praktyce oraz refleksję nad efektami**,
- ✓ odchodziły od oferty „uniwersalnej” na rzecz wsparcia dostosowanego do rzeczywistego kontekstu szkoły, w tym skali obecności uczniów migracyjnych i zasobów kadrowych placówki,
- ✓ wspierały dyrektorów w planowaniu organizacyjnym (podział ról, wykorzystanie asystentów, współpraca z PPP);
- ✓ **rozwijały kompetencje rad pedagogicznych w zakresie pracy zespołowej i współodpowiedzialności za proces integracji;**
- ✓ promowały dobre praktyki i modele organizacyjne sprawdzone w szkołach,
- ✓ wykorzystywały dane dotyczących rozmieszczenia uczniów migracyjnych, wyników egzaminów oraz diagnoz wewnętrznych do planowania wsparcia.

Regionalna sprawczość

Reforma systemowa „Kompas Jutra” otwiera istotne okno możliwości dla zmiany sposobu myślenia o edukacji formalnej w Polsce. Jednocześnie doświadczenia lat 2024–2025 pokazują jednoznacznie, że żadna reforma centralna – nawet spójna koncepcyjnie – **nie zastąpi realnej odpowiedzialności regionalnej za jakość i dostępność edukacji**. To na poziomie regionu kumulują się bowiem skutki decyzji systemowych: w wynikach egzaminów, w kondycji kadr nauczycielskich, w narastających nierównościach terytorialnych oraz w obciążeniach szkół. Województwo dolnośląskie dysponuje dziś unikalnym potencjałem, który umożliwia przejście od diagnozy problemów do świadomej, spójnej polityki edukacyjnej. Obejmuje on zarówno **dostęp do danych edukacyjnych o wysokiej jakości, rozwiniętą sieć instytucji wsparcia (JST, ośrodki doskonalenia nauczycieli, poradnie, struktury WZK), jak i doświadczenie w prowadzeniu analiz regionalnych i międzysektorowych**. Warunkiem

wykorzystania tego potencjału jest jednak odejście od fragmentarycznych działań i projektów punktowych na rzecz długofalowej logiki interwencji. Kluczowe znaczenie ma **koncentracja na ograniczonej liczbie priorytetów strategicznych**, które mają największy wpływ na jakość systemu edukacji, takich jak **stabilność kadr nauczycielskich, rozwój kompetencji matematycznych oraz dobrostan uczniów i nauczycieli**. Równocześnie niezbędne jest oparcie decyzji publicznych na danych – traktowanych nie jako narzędzie kontroli, lecz jako podstawa odpowiedzialnego planowania i oceny skuteczności działań.

Ostatecznie warunkiem trwałej zmiany jest **współpraca systemowa pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za edukację, zdrowie i rozwój społeczny regionu**. Tylko skoordynowane działania, prowadzone w oparciu o wspólne cele i spójną diagnozę, mogą przełożyć się na realne efekty odczuwalne w szkołach. W tym sensie regionalna sprawczość nie jest alternatywą wobec reformy „Kompas Jutra”, lecz warunkiem jej rzeczywistego powodzenia na poziomie lokalnym.

